

A TOMPA MIHÁLY KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE DIÓHÉJBAN

(1954–2014)

Írta: Rónai Mónika

Miskolc, 2014. december 10.

Előzmények: a városi közkönyvtár

„Miskolcon a könyves és könyvtári kultúra több száz éves múltra tekint vissza, ám nyilvános könyvtári kezdeményekről csak a 19. század végétől beszélhetünk. Városunkban az első nyilvános könyvtárat 1878-ban az evangélikusok nyitották meg, civil, polgári kezdeményezés nyomán.” Árvay Teőreök Sándor törvényszéki bíró hagyatékát nővére, Teőreök Vilma bocsátotta az egyházközség rendelkezésére. Ennek köszönhetően 1878. április 28-án ünnepélyesen megnyitották a város *első nyilvános könyvtárát* az emeletesre átépített evangélikus lelkészlak nagytermében.¹

Az 1899-ben alapított Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesület keretében jött létre a városi könyvtár elődjének tekinthető első miskolci *nyilvános közkönyvtár* mint a múzeum társintézménye. Abban az időben a múzeumok és a könyvtárak közös irányítás alá, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Felügyelősege hatáskörébe tartoztak.

Az egyesület működéséhez – melynek alapításáról a Borsod Megyei Lapok is beszámolt – Szendrey János történész, a *Miskolc város monográfiája* írója is felajánlotta segítségét. Javasolta, hozzanak létre könyvtári gyűjteményt, és abba „*kerüljenek be a helyi nyomdai kiadványok köteles példányai.*”² Leszih Andor, az intézmény egyik alapító tagja is a kezdetektől kiállt a nyilvános könyvtár ügye mellett. *A múzeum nyilvános közkönyvtára* c. visszatekintő tanulmányában írja: „*a múzeum sokirányú tudományos, kulturális és ismeretterjesztő feladatai között az egyik legnagyobb: a nyilvános közkönyvtár... Egy város kultúrélete ma már el sem képzelhető egy jól felszerelt és modern keretek között kezelt közkönyvtár nélkül. Az iskolán kívüli oktatás legfontosabb tényezője a könyv, a könyvtár, mely a maga termékenyítő hatásával nemzedékeket tud kulturális színvonalra emelni... Sokszoros kamattal fizeti vissza egy nemzetnek a könyvtár a beléfkettett összeget... a múzeum alapítása óta gyűjti a könyvtár anyagát.*”³

A könyvtár kezdetben szinte kizárólag egyéni adományokból gyarapodott, de 1900 decemberében már 300 műnél többet számlált. 1901. október 10-étől fogadta a látogatókat, vasárnap délutánonként „*3 órától kezdve alkonyatig.*”⁴ Novembertől azonban a korai

---

1 Prókai Margit: Miskolc első közkönyvtára. MTA-MAB-díjas pályázat, kézirat, p. 11–12.

2 Dr. Kis Józsefné (szerk.) *Miskolc város közkönyvtárának története* (1899– 1999). Kiad. a Miskolci Városi Könyvtár. Miskolc, 1999. 3. p.

3 I. m. 4. p.

4 I. m. u o.

sötétedés miatt bezárt. Tavasszal a kultuszminisztérium hivatalos küldöttsége egy olyan kultúrpalota felállításáról tárgyalt városunkban, amely „*méltó otthona lehetne a közkönyvtárnak is.*”⁵ A vezető helyi lapok, mint a Miskolczi Napló és a Szabadság kiemelten foglalkozott a témával. A Borsod-Miskolci Múzeum Ismertető Katalógusa 1902. kettő végén közölt a könyvtár állományára vonatkozó adatokat, Brósz Károly könyvtáros tollából. A felosztás a pesti egyetem rendszerét követte⁶

	Mű	Kötet
A) Hittudomány	21	26
B) Jogtudomány	20	25
C) Államtudományok	34	34
D) Orvosi tudományok	19	23
E) Matematika s természettudományok	33	70
F) Filozófia, esztétika és pedagógia	9	11
G) Történet s földrajz	55	117
H) Filológia s irodalom	133	172
I) Vegyesek	154	255
Összesen:	478	733
Ebből ajándékozás útján	421	570
Vétel útján	57	163

A könyvtáros kifejezte abbeli reményét, hogy az állomány hamarosan „*az ipar és a kereskedelem népszerű műveivel*”⁷ is gyarapszik majd. Leszih Andor A Miskolczi Napló 1903. március 18-i számában kifejti: a kettős funkciójú intézménynek „*csak úgy van haszna és értelme, ha a megszerzett gyűjteményeket kellőképpen el tudja helyezni, s a közönség*

---

5 I. m. 5. p.

6 V. ö. i. m. 8. p.

7 I. m. u. o.

számára felállítani, ezt pedig alkalmas és tágas helyiségek nélkül keresztülvinni nem lehet.”⁸

A könyvtár a múzeummal együtt szorong egy olyan épületben, ahol még a női Ipari Iskola is helyet kap.

1910. december 22-én a Szeles utcán, az állami elemi népiskolában megnyílt a népkönyvtár, amit az olvasóközönség nagy örömmel fogadott. Bíró Sándor könyvtáros beszámolója szerint „Tizenegy nap alatt 67 könyv fordult meg közkézen...”⁹

A nagy forgalomnak köszönhetően a bővítés hamarosan szükségessé vált. „A múzeum épületében maradt, jobbára tudományos és szakkönyveket, ismeretterjesztő műveket tartalmazó közkönyvtár 1911-ben nagy értékű különgyűjteménnyel gyarapodott: Horváth Lajos, Miskolc egykori országgyűlési képviselője – aki később a főrendi ház tagja lett – végrendeletében az intézményre hagyományozta könyvtárát.”¹⁰

A helyhiány azonban mind szorongatóbbá vált. A Miskolczi Napló 1913-i számában jelent meg Bíró Sándor cikke *Váljunk el!* címmel, amelyben a múzeum és a könyvtár különválását sürgeti. Leszih Andor egy későbbi cikkében szintén emellett érvelt, mondván, az egyesület bármikor, következmények nélkül megszűnhet, a könyvtárat viszont nem szabad kitenni ilyen bizonytalanságnak. A Közművelődési és Múzeum-Egyesület 1913. július 5-i választmányi ülésén elvi döntés született arról, hogy „a közkönyvtárt is magába foglaló múzeum... kiválasztassék a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum-Egyesületből és a város... vegye hatáskörébe... Hatósági intézménnyé kell tenni, mint ahogy az országban mindenütt azzá teszik.”¹¹

A Belügyminisztérium jóvá hagyta a javaslatot, amelyet a város közgyűlése 1914. július 16-án erősített meg. Ettől az időponttól hivatalosan is önálló városi intézményként működött a városi közkönyvtár. Alig két héttel ezután kitört az I. világháború, amely természetesen jelentős mértékben korlátozta a könyvtár működését is. Az intézmény ekkortól a háborús dokumentumok gyűjtését tekintette kiemelten fontos feladatának. A Miskolczi Napló 1915. és 1917. évi számaiban felhívást tettek közzé ezek beszolgáltatására.

A háború elvesztése és az azt követő vérzivataros időszak alatt a könyvtár és múzeum, ha nehezen is, de tovább tudott működni. *A nyilvános közkönyvtár kérdése* címmel Leszih Andor vezércikket ír a Miskolczi Napló 1921. augusztus 7-i számába, melyben megfogalmazta: a közkönyvtár olyannyira helyhiánnyal küszködik, hogy még olvasóterme

---

8 I. m. u. o.

9 I. m. 14. p.

10 I. m. 15. p.

11 I. m. pp. 16-17.

sincs. Fél évvel később felhívást juttatott el a helyi bankokhoz, részvénytársaságokhoz, amelyben anyagi támogatásukat kérte az önálló közkönyvtár létrehozásához. Szeptemberben a könyvtár régi helyén nyílt meg, a kölcsönzést azonban beszüntették, mivel a könyvek ára igen magasra szökött, így szinte lehetetlen lett volna pótolni őket, ha esetleg elvesznek. A már kikölcsönzött példányokat haladéktalanul visszakérték az olvasóktól.

A helyhiányon némileg talán enyhített, hogy 1927 októberében a Papszer 1 szám alatt megnyílt a könyvtár. Olvasótermében összesen huszonnégyen fértek el, és továbbra is csak helyben használati lehetőség volt, de legalább volt olvasóterem, és használati díjat nem kértek. Ugyanez év novemberében elhunyt Szendrey János, aki ritkaságokkal teli magánkönyvtárát az intézményre hagyta.

Az anyaintézmény bővítése 1928 óta folyamatosan napirenden volt. Az április 27-i városi közgyűlésen új épületszárny építése került szóba. Vezetőváltás is történt ugyanekkor: az intézmény irányító bizottsága Marjalaki Kiss Lajost bízta meg a könyvtár vezetésével.

*„A könyvtár közművelődési szerepének elsődlegességét tanúsítja, hogy míg a nagy gazdasági világválság hazánkat is súlyosan érintő időszakában a múzeum kénytelen belépődíjat kérni a látogatóitól, a közkönyvtár használata továbbra is díjmentes marad.”*¹² A folyamatosan gyarapodó anyaintézmény bővítési terve az 1928. évi közgyűlésen már napirendre került... A Felsőmagyarországi Reggeli Hírlap 1935. évi augusztus 4-i számában megjelent cikkben szerepel először az igény az önálló könyvtárépületre. A közkönyvtár állományának fejlesztése papíron az igazgató hatáskörébe tartozott, a valóságban azonban a város vezetése vásárolt, irodalmi szempontból sokszor értéktelen műveket. 1940-ben, a könyvnyomtatás feltalálásának 500. évfordulója alkalmából nagyszabású kiállítást rendezett a város. Ennek megvalósításában nagy szerepet játszott Leszih Andor és Csorba Zoltán, a református gimnázium könyvtárosa.

A II. világháború kitörése véget vetett a könyvtárfejlesztésnek és használatnak is. Az intézmény csupán 1945. május 26-án nyitott meg újra. Délelőtt 9-től 12-ig és délután 3-tól 5-ig állt az olvasók rendelkezésére. Főként fiatalok és a nyugdíjas korosztály látogatta az ekkor még fűtetlen, hideg épületet.

Az intézmény állományáról és forgalmáról a Népművelési Minisztérium kiadványában olvashatunk, Komáromi József tollából. Összegzése szerint *„1946-ban 5118 olvasó 12415*

művet olvasott.”¹³ Az állományról csak a következő évből van adat: 36392 kötettel rendelkezett ekkor az intézmény, és 9738 helyben olvasó kezén 18499 könyv fordult meg. 1948-ból nincs adat. 1949-ben a helyben olvasók száma 15327 fő, az olvasott műveké 25410 kötet. Hosszas ígéretések után a könyvtár 1949-ben végre új otthonába költözhetett, a Nemzeti Színház épületébe. Az átköltözés 1950-re fejeződött be. Az új épületben mintegy 3000 könyv állt az olvasók rendelkezésére, akik már kölcsönözhatték is azokat. Az Észak-Magyarország részletes beszámolója szerint „a mindenki számára kötelező beiratási díj 2 forint, míg az egy évre eső kölcsöndíj ipari munkások, dolgozó parasztok és iskolai tanulók részére mindössze 2 Ft, a többi kategória számára 12 forint, de ez is 4 részletben fizethető.”¹⁴

Dr. Ullmann Aladár, az akkori könyvtárigazgató közreadta a forgalmi adatokat is: könyvtár berendezése 1949. szeptember 12-ére készült el teljesen, ekkortól már olvasókat is fogadtak. A teljes könyvállomány az átköltözés után az újonnan vásároltakkal együtt 30 ezer kötetre volt tehető, a beiratkozott olvasók száma több mint 800 fő volt, a kölcsönzés bevezetése óta. Naponta átlag 90 kölcsönző és 30 helyben olvasó vette igénybe a könyvtári szolgáltatásokat. A könyvállomány megoszlása: 83% ismeretterjesztő mű, 15,5% szépirodalom, 1,5% ideológiai irodalom. Az olvasók társadalmi rétegződése: 12% munkás, 18% értelmiségi, 36% általános iskolai felső tagozatos, középiskolás vagy felsőoktatási intézmény hallgatója, 34%

egyéb.¹⁵ A Miskolci Műszaki Könyvtár a Városi Közkönyvtárhoz kapcsolódva működött. A városi közgyűlés 1949. augusztus 6-i közgyűlése határozott arról, hogy a színház épületében helyezi el az egyetem Technológiai és Anyagvizsgáló Részlege által létesített műszaki szakkönyvtárat, melynek vezetője Farkas István volt. Állománya kezdetben mindössze 400 kötetből állt, ám 1952-re kb. 500 kötetre nőtt. 200-féle műszaki folyóiratot járatott rendszeresen, ebből 173 külföldit. A műszaki könyvek és folyóiratok mellett kb. 500 kötetnyi magyar szabadalmi leírást – nagyjából 130 ezer féle szabadalmat – is beszerzett. A könyvtárat 1950-től kezdve üzemek, pedagógusok, kiváló dolgozók és éltanulók is használhatták.

A Műszaki Könyvtár mindössze három évig, 1949-től 1952 őszéig működött.

1952 októberében létesült a Megyei Könyvtár, amelynek vezetője Szőnyi László lett. A Műszaki Könyvtár az állományával együtt beolvadt az új intézménybe. „Az országos könyvtári hálózatról intézkedő 1952. évi 2042/13/1952. MT sz. határozat életbe lépte után bonyolult változások következtek be Miskolc könyvtárügyében is. Az 1949 őszétől 1952 végéig

---

13 I. m. 37. p.

14 I. m. 39. p.

15 I. m. pp. 39–40.

a színház épületében otthonra talált városi közkönyvtár, ottani működése utolsó évében – a korábban végzett selejtezések után – mintegy 25 ezer kötetes saját könyvállományt, 2662 beiratkozott olvasót tartott nyilván, s az utolsó hónapban, 1952 szeptemberében 7779 kötetet kölcsönzött (Kordos László adatai).¹⁶

A már említett – s a városi közkönyvtár szervezetébe tartozó – műszaki könyvtár különgyűjteményével együtt a városi könyvtár állományának zöme is beleolvadt 1952 végén az újonnan létesült, megyei hálózati központ szerepét betöltő Megyei Könyvtár állományába. Ám ugyancsak a városi közkönyvtár állományából városi fiókkönyvtárakat is létrehoztak, s 1945-től már négy ilyen városi fiókkönyvtár működött, éspedig Diósgyőrben, a Martintelepen, Szirmán és Görömböly–Tapolcán. Ezek a városi fiókkönyvtárak az 1960-tól kialakított, teljesen önálló városi könyvtári hálózat elődjének is tekinthetők. Az átmeneti időszakban a Megyei Könyvtár tartotta nyilván a városi könyvtárak forgalmi adatait és állományát. Sajnos, csak az 1959. évből maradt fenn a nyilvántartás, mely szerint 1959-ben a miskolci városi fiókkönyvtárak összesített állománya 63645 kötet, a beiratkozott olvasók száma 6329 volt, s összesen 136802 kötetet kölcsönöztek az olvasók.

A Tompa Mihály Fiókkönyvtár

A rövid visszatekintés után lássuk könyvtárunk, a Tompa Mihály Fiókkönyvtár történetét. Ez az intézmény a város egyik legrégebbi könyvtára. 1954. szeptember 15-én nyílt meg, a Martin-kertvárosban (akkori nevén: Martintelepen), egy vasutasok és munkások lakta városrészben.

A kertvárosról röviden

A Martin-kertváros – korábbi nevén Martintelep – elnevezése a Martin család, Miskolc egyik régi kereskedőcsaládja emlékét őrzi. Horvátországból települtek át Miskolcra, ahol déligyümölcs és zöldségkereskedést nyitottak. Martin János 1832-ben vette feleségül Kastélyi Máriát, akitől hét gyermeke született. A felnőttkort azonban csak Károly, Zsigmond és Mária érte meg. Martin Károly lett a Miskolci Önkéntes Tűzoltó Egyesület megalapítója és első főparancsnoka. Martin János és testvére, József európai műveltségű kereskedők és közgazdászok voltak, ismerték a XIX. századi európai gazdasági életet. Ezt példázza az is,

hogy a kereskedelemből szerzett vagyonuk egy részét bankokba tették, méghozzá Horvátországban, mivel itthon akkor még ilyenek nem léteztek. A vagyon másik részéből ingatlanokat és földbirtokokat vásároltak. Boltjuk volt a Felsőpiac utcán¹⁷ egy emeletes épületben, valamint a Zöldfa utcában,¹⁸ „házuk [állt] a Vörös-híd mellett, Mindszenten, a Kertész utcában. A mindszenti templom mögött pedig pincével rendelkeztek. Szőlőjük is volt a Ruzsinban, és Tapolcán legelőjük, szántóföldjük a csabai határban, nagyobb földbirtokuk Lászlófalván, Duzsnokon, Szentpéteren, Mucsonyban, Sajókazán.”¹⁹ A családéi voltak a rendező-pályaudvar melletti szántóföldek is, „amelyeket a vasúthálózat bővítésekor sajátítottak ki vagy vett meg a MÁV.”²⁰ Ez a rész kapta később a Martintelep nevet.

A Martintelep kertvárosi övezet a belváros és Szirma között. A telep kialakulásakor Hejőcsaba határához tartozott és csak 1935-ben csatolták Miskolchoz. Ellentétben sok más, a város szélén álló, külön településnek tűnő városrészsel, Martintelep sosem volt önálló község.

Egy 1908-ban keletkezett feljegyzés szerint Martin Károlynak a rendező-pályaudvar melletti birtoka volt.

1944. június 2-án az USA légierő a Frantic Joe hadművelet keretében bombázta a Tiszai pályaudvart; közelsége miatt Martintelep is nagy károkat szenvedett a támadás során. Az egész városban 206-an haltak meg és 420-an sebesültek meg.

A városrész nevét 2002. szeptember 5-én hivatalosan Martin-kertvárosra változtatták, mivel a lakók úgy gondolták, a telep szó pejoratív jelentést hordoz.

Könyvtárunk

Visszatérve történetünkre, a könyvtár Kisfaludy u. 5-7. sz. alatt, rendkívül szűk térben kapott helyet. Ez az épület már a 20. század elején is állt, akkoriban fűszerboltként működött. A helybeliek elmondása szerint lóvasúttal – ahogyan akkoriban nevezték, lóréval – szállították oda Szirmáról a zöldséget, gyümölcsöt. A lóvasút a hídig járt, ahol a rakomány többi részét lovaskocsikra pakolták és a Tiszai pályaudvaron várakozó vagonokhoz vitték.²¹ A bolt területéből mindössze egy 4x4 m-es és egy 4x2 m-es helyiséget választottak le, ennyi állt

---

17 A mai Széchenyi utca régi neve. Lásd: Deák Gábor: *Martin János kereskedő-földbirtokos és a Martintelep*. In: G. Jakó Mariann, Veres László, Viga Gyula (szerk.): *Levéltári évkönyv*, 14. köt. Miskolc, [Borsodi Nyomda Kft.], 2006. 196. p.

18 Ez az utca már nem létezik. A Mese cukrászda környékén volt.

19 Lásd: Deák i. m., 192. p.

20 Deák i. m. 193. p.

21 Adatközlő: Somodi Gizella és lánya, Csapó Istvánné.

összesen a felnőtt- és gyermekkönyvtár rendelkezésére. Kemény Jenőné könyvtáros naponta 11 és 13, ill. 15 és 19 óra között fogadta az olvasókat. A könyvtár berendezése leselejtezett bútorokból állt: tárolásra éléskamrai polcokat, könyvfeldolgozásra és kölcsönzésre egy ócska ebédlőasztalt használtak.

A nyitás napján békekölcsön-jegyzők foglalták el a könyvtárat, ahol az első héten párhuzamosan folyt a kölcsön jegyzése és a könyvtári szolgáltatás. A könyvállomány kezdetben mindössze 700 kötetből állt. Ez a szám 1954 végére 850-re nőtt. 20%-át ifjúsági irodalom alkotta. Az első év végén az olvasók létszáma 270 fő volt.²²

A könyvtár először az iskolával vette fel a kapcsolatot. Mivel nagyon kis alapterületen működött, a rendezvényeket, előadásokat, foglalkozásokat ott tartották, és kézzel írott szórólapokon hívták fel rájuk a szülők figyelmét.

Intézményünk a hiányzó művelődési házat is pótolta a városrészben. Ehhez az iskolák segítségét is nyújtottak: minden hónapban egyszer egy-egy magyar nyelv és irodalom szakos tanár ismertette a szovjet irodalom remekeit, Gorkij, Solohov stb. műveit. Az új magyar irodalom alkotásairól is hallhatott előadást a mindig nagy létszámú közönség.

Mint már említettem, a Tompa a Megyei Könyvtár felügyelete alatt működött 1960-ig. A dokumentumok beszerzése kollektori jegyzék alapján, az újonnan alakult Városi Könyvtár gyűjtőköri szabályzatával összhangban történt.

Az állomány gyarapodása 1956 és 1969 között:²³

Év	Kötet (db)
1956.	2044
1960.	6854
1969.	27144

A Tompa két letéti könyvtárat is ellátott: a szirmai és a Baross Gábor utcai párthelyiségben működött. Ezek a későbbiekben megszűntek. A Baross utcait 1971-ben, a szirmai 1991-ben számolták fel. Állományát a helyi idősek klubja kapta meg.

---

22 Kundrák Jánosné: *A Tompa Mihály Fiókkönyvtár*. In: Ferenc József (szerk.): *A Miskolci Városi Könyvtár története*. [Miskolc], 1995. 121. p.

23 I. m. 122. p.

Forgalmi adataik az 1969. évből:²⁴

Tompa Könyvtár		
felnőtt	592 olvasó	27958 kötet
gyermek	530 olvasó	27198 kötet
Szirma	249 olvasó	15683 kötet
Baross utcai letét	153 olvasó	7840 kötetet kölcsönzött

A kezdettől jellemző, hatalmas zsúfoltság csak 20 év után, 1971-ben enyhült, amikor a könyvtár végre méltó körülmények közé került.

Az intézménynek otthont adó épületet 1932-ben építtette Vasas Pál MÁV-dolgozó, aki bíró nagybátyja halála után jelentős összeget örökölt. Az épületbe átköltöztette az addig az utca túloldalán levő MÁV-otthont. Ez a művelődési házhoz hasonló intézmény arra szolgált, hogy a vasutas dolgozók hasznosan tölthessék szabadidejüket: sportolhassanak, pihenhessenek stb. Az épület egy részében lakások is voltak. Vasas Pál a Martin-telepen közismert és köztiszteletnek örvendő személy volt, aki a római katolikus templom felépítéséhez is hozzájárult adományával. Nevét a harangba vésték.

A háború után az épületet államosították. Rendőrség, majd orvosi rendelő is működött itt, ahol, Lóska doktornő rendelt.²⁵

A könyvtár beköltözése előtt a tanács a régi épületet 350 000 Ft-os költséggel átalakította, alapterületét 180 m²-re bővítette, ami 1973-ban, újabb bővítés után 280 m²-re növekedett.

1983-ban került sor a csatornázásra és a központi fűtés bevezetésére a Martintelepen, s ezzel természetesen a Tompa Mihály Fiókkönyvtárban is. Az épület tatarozása, korszerűsítése 1997-ben történt meg.

Rendezvényeink

Könyvtárunk a városrész egyetlen kulturális intézményeként szolgáltatásai körét előadásorozatokkal, szakkörökkel bővítette. A vezetőség támogatásával vetített képes

---

24 I. m. u. o.

25 Adatközlő: Ditrői Erika, Vasas Pál unokája.

földrajzi előadásokat tartott. a könyvtárban Hevesi Attila, a Földes Ferenc Gimnázium tanára. A rendezvényt hatalmas érdeklődés kísérte.

Nagy sikerű előadásaink között meg kell említenem 1984. november 8-án Rockenbauer Pál filmvetítéssel egybekötött beszámolóját Karib-tengeri útjáról.

Méltó módon emlékeztünk meg névadónk, Tompa Mihály születésének 170. évfordulójáról. Emléktáblájánál a Tompa utcában koszorúzással, a könyvtárban pedig irodalmi esttel adóztunk a költő emlékének, előadást dr. Kováts Dániel tartott.

Irodalmi és rajzpályázatot szerveztünk 1995-ben a gyermeknap alkalmából, a környező iskolák tanulói számára. A jutalmakról a területi önkormányzati képviselő gondoskodott.

1997-ben kiállítással és gyermekfoglalkozásokkal emlékeztünk Mikszáth Kálmán születésének 150. évfordulójára.

2004-ben ünnepeltük a könyvtár fennállásának 50. évfordulóját.

2010. szeptember 24-én avatták fel Tompa Mihálynak a könyvtár bejárata előtt elhelyezett, bronz mellszobrát, Kis Sunyi István szobrászművész alkotását, amely korábban a Népkertet díszítette.

Író-olvasó találkozók és kiállítások is rendszeresen színesítették könyvtárunk programját:

Októberben Varga Lóránt volt a vendégünk, aki *El Camino* címmel tartott vetítéssel egybekötött, tartalmas beszámolót zarándokútjáról.

A 2011-es év krónikájának élére kívánkozik a *Korszerű könyvtári szolgáltatásokkal az információ, a tudás megszerzéséért és az olvasáskultúra fejlesztéséért Miskolcon és a Sajó-völgyében* (TÁMOP-3.2.4-09/1-2010-0006) című pályázaton való részvétel. A pályázat keretében sor került Bán Jánosnak a *Hunyadi családról* szóló könyvsorozatának bemutatójára. Vitkolczi Ildikó a *Walter, a falra festett sárkány* című könyve kapcsán volt vendégünk, Dobrossy István *Miskolc belvárosa* című helyismereti munkájáról beszélt, Fábíán Janka pedig *Az angyalos házról*. Elek Ildikó spirituális témájú műve *Azoknak, akik zörgetnek* címmel jelent meg – az írónőt szintén vendégül láttuk. Csákvári Eszter *A szakrális orvostudományról* tartott érdekesítő előadást.

Könyv, könyvtárismeret témakörben könyvtárhasználati vetélkedőt szerveztünk alsó tagozatos általános iskolásoknak. Ehhez kapcsolódóan hallgathatták meg Körtvélyesi Erzsébet előadását *Hogyan készül a könyv? – kiadói műhelymunka* címmel, Turi Lászlótól pedig megtudhatták, milyen a *Könyv nyomtatás nélkül, azaz az e-book*.

Felső tagozatos általános iskolásoknak szólt Bácskai Júlia pszichológus *Tinik és a*

szerelem címmel tartott előadása. A könnyűzene rajongók Kiss György *Cseh Tamás emlékestjén* vehettek részt.

A Tompa-emléknapon tartott megemlékezésen dr. Porkoláb Tibor egyetemi docens tartott előadást, Ötvös Éva színművész pedig a költő verseiből szavalt.

A természetet és az állatvilágot kedvelők Máté Bence természetfotózásról szóló előadását hallgatták érdeklődéssel.

Ugyanez év április 12-én a Szirmai Szorgos Kezek horgolásaiból nyílt kiállítás.

Olvasóink számára irodalmi kört hoztunk létre, ahol előre kijelölt témához kapcsolódóan megoszthatták egymással könyvélményeiket. A témakörök között szerepelt Petőfi Sándor, József Attila, Heltai Jenő és Szabó Lőrinc költészete, más alkalommal pedig tájversek, ill. az adventhez, karácsonyhoz kapcsolódó költemények.

Szintén olvasói kérésre szerveztük meg az alapfokú angol nyelvtanfolyamot, ahol a résztvevők tizenhat órában ismerkedhettek a nyelvvel. Az angol mellett a már hagyománnyá vált számítógépes tanfolyamra is sor került.

Szerveztünk továbbá közös Biblia-tanulmányozást, ahol az előadások mellett a cél a szentírásbeli példázatok, történetek értelmezése, megbeszélése volt, nem teológiai alapokon, inkább mindenki számára érthetően.

Ezévben önismereti tréningre is lehetőségük nyílt az érdeklődőknek, amelynek során dr. Bóta Gabriella Sarolta pszichológustól sajátíthattak el olyan technikákat, amelyeket a mindennapi életben felmerülő problémák megoldása során alkalmazhatnak.

Az *50 év – 50 könyv* és a *Könyvbúvár* után 2012-ben már harmadszor hirdetett olvasásnépszerűsítő vetélkedőt gyermekeknek intézményünk, akkori nevén a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ. A vetélkedő célja az volt, hogy a gyermekirodalom legnépszerűbb műveinek felhasználásával felkeltsük az olvasás iránti igényt a fiatal korosztályokban, és fejlesszük az értő olvasás képességét is, ami a tanulás és önművelés legfontosabb eszköze, valamint – a helyi szerzők műveinek megismertetésével – erősítsük a gyerekek szűkebb pátriához való kötődését. A vetélkedőben részt vett a Miskolci Arany János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, akkori nevén Arany János Általános Iskola.

Az év során a fotó- és képzőművészet iránt érdeklődők megtekinthették Varga István *Gyöngyszemek*, Szarka János *Emberek és érzelmek*, valamint Orosz Ila *Arc-más-kép* című fotókiállítását, Csáji Attila grafikáit, amelyeket Ady Endre *Iffjú szívekben élek* című versére készített, Kovács Péter *Portrék* címmel kiállított festményeit, a Hétszínvarázs Foltvarrócsoport munkáit, Tóth Endréné díszítőművész *Eredeti népi hímzésekből* álló gyűjteményét, dr. Gyökér Sándor olvasónk vasútmodellekből rendezett kiállítását, Répásiné

Bakos Ibolya festményeit *Azok a csodálatos madarak!* címmel, valamint felelevenítettük 1956-ot képekben. Az immár hagyománnyá vált Tompa-napon Börzsönyi Kornél református lelkipásztor előadását hallhatták az érdeklődők, *Tompa Mihály, a lelkipásztor és a költő* címmel, majd megkoszorúztuk a költőnek az épület előtt álló mellszobrát. Így emlékeztünk meg születésének 195. évfordulójáról.

Az utazást és a történelmet kedvelők egyaránt szívesen hallgatták dr. Rózsa György főlevéltáros *Várak, városok, műemlékek Délvidéken – utazás képekben a történelmi Magyarország déli végvidékén* című, vetítéssel egybekötött előadását. Ahogy mondani szokás, a csilláron is lógtak.

Dobos Marianne Kelemen Didák élete címmel tartott előadást.

A fent említetteken kívül további könyvbemutatókra is sor került – immár pályázaton kívül. Csorba Piroska *Az irodalom: tükör és birodalom* című író-olvasó találkozója rendhagyó irodalomórának is beillett.

Szintén 2012-ben jelent meg Hajdu Imrének a Jónás Sándor életét bemutató műve, amelynek találóan a *Jónás könyve* címet adta. A bemutatón ő maga beszélgetett a szerzővel.

A 2013-as év fontos eseménye volt a *Múzsák a könyvtárban – miskolci könyvtárak részvétele a tanórán kívüli nevelési feladatok ellátásában, (TÁMOP 3.2.13-12/1-2012-0359)* című pályázaton való részvétel. A pályázat keretében rendhagyó irodalomórákat szerveztünk, amelyek keretén belül Ötvös Éva színművész és mások ismertették meg Ady, József Attila és Petőfi Sándor verseit a Miskolci Görög Katolikus Általános Iskola tanulóival. Az intézménnyel rendkívül jó kapcsolat alakult ki a közös munka során.

Az év más rendezvényekben is bővelkedett. Megalakult a Martin-Kertvárosi Baba-Mama Klub, ahová hároméves korig hozhatják a szülők gyermekeiket. A foglalkozásokat kezdetben Juhászné Kiss Andrea fejlesztő pedagógus és Ambrusné Tamás Adrienn tartotta, minden kedden délelőtt tíz órától. Később a foglalkozást vezető személye változott, a tartalom azonban maradt: játékokon, gyermekdalokon, mondókákon keresztül tanultak a kicsik.

A legkisebbek mellett a legidősebbeket is rendszeresen vendégül láttuk: a Martin-Kertvárosi Nyugdíjas Klub minden hónap első hétfőjén nálunk tartotta foglalkozásait, mint már évek óta mindig.

A nyugdíjasok és az érdeklődő kismamák részvételével alakult meg a TÉKA Kézimunka Klub, amelyhez más, kézimunkázni szerető olvasók is csatlakoztak. A klubtagok minden hónap utolsó szerdáján gyűltek össze.

Az állandó programok mellett 2013-ban is sor került ismeretterjesztő előadásokra és

író-olvasó találkozókra. Kora tavasszal Csörnök Szilárd Péter történelemtanár *Hétköznapi élet a középkori Magyarországon* címmel tartott rendhagyó óráján vettek részt az általános iskolások.

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség 2013-ban is megrendezte az *Internet Fiestát* a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával, március 23. és 26. között. Könyvtárunk munkatársai a *Könyvtárak az emberi kapcsolatokért*, *Ne csak lógj a neten*, illetve a *Világméretű tudástár: információ-keresés az interneten* című, általános iskolásoknak szervezett programokkal csatlakoztak az országos rendezvénysorozathoz.

Demeter D. Zoltán: *El Camino – a rejtélyek árnyékában* című könyvének úti beszámolóval egybekötött, májusi bemutatóján olyanok is megjelentek, akik szintén teljesítették a nem mindennapi kihívást jelentő, 800 kilométeres zarándoklatot.

A hagyományosan szeptember második felében rendezett Tompa-napon Busku Anita, a Miskolci Egyetem doktorandusz hallgatója tartalmas előadását hallgathatták meg az érdeklődők, majd kézműves foglalkozás következett, ahol az Eszterlánc Néphagyományőrző Óvoda Pitypang tagóvodájának nagycsoportosai és a Miskolci Arany János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola harmadik osztályosai mutathatták meg ügyességüket.

Októberben Bosnyák Viktória érkezett hozzánk. Olvasásnépszerűsítő meseregényének, *A tündérboszorkánynak* a bemutatójához nem is találhatott volna megfelelőbb környezetet egy könyvtárnál. A helyi általános iskola felső tagozatosai igazán élvezték az írónővel folytatott beszélgetést és a könyvből készült rövidfilmet. Csakúgy, mint az alsósok Finy Petra novemberi műsorát, amelyben saját verseit, meséit jelenítette meg kedves bábok segítségével.

A nyugdíjasklub tagjai vettek részt könyvtárunk szervezésében a Márton-naphoz kapcsolódó vetítésen, ahol népszokásokról és babonákról esett szó.

Kiállításban sem volt hiány. Ősszel a Martin-kertvárosi Nyugdíjas Klub mutatta be *Régi mesterségekhez* kapcsolódó gyűjteményét, majd Illés-Balaton Andrea nemezeiben gyönyörködhattünk. Ez a kiállítás már a karácsony jegyében nyílt.

A nemezmunkákat tökéletesen kiegészítették a paravánokat díszítő képeslapok és egyéb apróságok, amelyeket szintén a nyugdíjas klub tagjai bocsátottak rendelkezésünkre.

Természetesen idén, 2014-ben is tartalmas rendezvényekkel vártuk és várjuk olvasóinkat.

A nyugdíjas klub összejövetele immár hagyománynak számít, és a baba-mama klub is otthonra lelt könyvtárunk falai között. Ebben az évben angol nyelvű foglalkozással bővült kínálatuk, amelyet a szokásos időben, kedden 10 órától, a magyar nyelvű után tartanak, Szabó

Krisztina angol szakos tanár vezetésével, aki maga is tagja a klubnak kismamaként. Új programunk az Utazók Klubja, a Receptcsere Klub, valamint a Könyvklub. Természetesen idén is volt *Internet Fiesta*. A résztvevők hallhattak *A világháló illemtanáról*, arról, hogyan *Vásároljunk okosan* az interneten, illetve virtuális *Múzeumutúrán* vehettek részt.

Áprilisban vendégül láttuk Vitkolczi Ildikó író-műfordító-nyelvtanárt, aki legújabb gyermekkönyvét mutatta be, *Palkó, Zsófi és a náthajaj* címmel a Csiga-Biga Baba-Mama Klub és a Miskolci Görög Katolikus Általános Iskola, valamint Rozsnyai János író, akivel Trux Béla, az *Akkon* szerzője beszélgetett az író-történelemtanár *A táltos keresztje* című regényéről. Mindkét író-olvasó találkozó sikeres volt, a nagy számú közönség jó hangulatban ismerkedett az alkotókkal és műveikkel.

Júniusban ismét gyermekeknek, ezúttal a Pitypang Tagóvoda óvodásainak szerveztünk programot. Vendégünk volt Grúz Attila, a Bükkaljai Mesterek Népművészeti Egyesületének elnöke, aki népi hangszer bemutatót tartott a kicsiknek. Persze, ki is próbálhatták a hangszereket, sőt énekelhettek, táncolhattak a vidám és tanulságos foglalkozás végén.

Októberben Cselenyák Imre látogatott el hozzánk. *Az új Isten szerelmesei* mellett egyéb műveiről is beszélt, sőt, mivel nem csak író, hanem zenész is, megzenésített versek éneklésével zárta az egyébként is vidám hangulatú könyvbemutatót.

Az író-olvasó találkozók sora idén december 12-én a Ferenczik Adrennével folytatott beszélgetéssel zárul majd, aki a *Napfényes Riviérán* és az *Incognitón* kívül valószínűleg a legutóbb megjelent, *Hepi börszdéj* címet viselő regényét is bemutatja majd.

Könyvtárunk természetesen továbbra is színvonalas és változatos rendezvényekkel várja olvasóit minden korosztályból.

Új klubjaink: receptcsere klub minden hónap első hétfőjén a sütés-főzés iránt érdeklődőknek, és utazók klubja minden hónap harmadik keddjén a világjáróknak. A résztvevők vetítéssel egybekötött beszámolót tarthatnak itt úti élményeikről.

A TÉKA kézimunka klub időpontja változott: minden hónap utolsó csütörtökén várja az ügyes kezű időseket és fiatalokat.

A könyvklub pedig minden hónap második szerdáján áll nyitva azok előtt, akik olvasmányélményeiket kívánják egymással megosztani egymással.

Informatikai fejlesztések

A Tinlib rendszert 1997-ben vezették be a városi hálózatban, a Tompa Mihály Fiókkönyvtárba ez a rendszer azonban sosem jutott el.

2004-ben tértünk át a Huntéka integrált könyvtári rendszer használatára, amely

lehetővé tette a dokumentumok teljes számítógépes kezelését, a feldolgozástól a kölcsönzésig. Intézményünk szintén 2004 óta működik e-Magyarország pontként.

2006-tól tartunk alapfokú számítógép-kezelői tanfolyamokat a könyvtárhasználók számára. A rövid kurzusokat minden alkalommal nagy érdeklődés kíséri. Ami a számítógép parkot illeti, sokáig csak egyetlen gép állt a könyvtárat látogatók rendelkezésére, majd számuk fokozatosan hatra bővült. Az igénybe vétel miatti természetes elhasználódás szükségessé tette a gépek selejtezését, így most négy, felújított gép várja azokat, akik az online katalógust vagy az internetet kívánják használni.

2008 decemberében a nyertes TIOP pályázatokból két számítógépet kaptunk, amelyeket az olvasók vettek használatba. Októberben jelentős bútorsejteztést végeztünk.

2011-ben befejeződött a Huntéka elektromos katalógus építése, és megkezdődött a számítógépes kölcsönzés könyvtárunkban.

2012-ben multifunkcionális nyomtatót kaptunk. Ennek segítségével tovább bővítettük szolgáltatásain körét: a szkennelést is elérhetővé tettük olvasóink számára.

2013-ban könyvtárunk részt vett a *TÁMOP 2.1.2./12-1-2012-0001 Tudásod a jövőd* programban, és bekapcsolódtunk az *Internet Fiesta* programsorozatba is.

Jelenleg, 2014-ben az alábbi informatikai és technikai eszközök állnak rendelkezésünkre:

1 db kölcsönzői gép

1 db *Tudásod a jövőd* pályázaton nyert, „mentoros” gép

1 db könyvtárosok által használt laptop

4 db olvasói számítógép

2 db multifunkcionális nyomtató, az egyik faxolási lehetőséggel

1 db hagyományos tintasugaras nyomtató

1 db lapszkenner

A könyvtár állománya 2013. december 31-én:

Dokumentum megnevezése	Darab
könyv	25129
audiovizuális dokumentum	753
CD-ROM	4
egyéb	20
Összes dokumentum	25906

A dokumentumvásárlásnál az aránytalanságok megszüntetésére törekedtünk. Mivel a gyermek és ifjúsági irodalom nagy része elhasználódott, megrongálódott, leginkább ezt az állományrészt igyekeztünk gyarapítani.

2014-ben többek között Berg Judit, Bartos Erika, Bosnyák Viktória, Nick Bruel, Alexandra Fischer-Hunold, Finy Petra, Leiner Laura, Elena Peduzzi, Rachel Renée Russell és Vitkolczi Ildikó meséi és ifjúsági regényei állnak a kicsik és a tinik rendelkezésére, a felnőttek pedig Benkő László, a már említett Cselenyák Imre (író nevén Jean-Pierre Montcassen) és Ferenczik Adrienne, Marina Fiorato, Ősi János, Carmen Posadas, regényeiből válogathatnak, a pszichológia iránt érdeklődőknek pedig Popper Péter és Garry Chapman újonnan megjelent műveit ajánljuk.

Folyóirat-állomány 2013. december 31-én

A) Rendszeres előfizetéssel

Folyóirat címe	Folyóirat típusa
Blikk Nők: Otthon és Kert	havilap
Cosmopolitan	havilap
Elixír	havilap
Észak-Magyarország	napilap
Ifjúsági Magazin	havilap
Népszabadság	napilap
Nők Lapja	hetilap
Nők Lapja Konyha	havilap
Praktika	havilap
Rubicon	havilap
Story	hetilap

B) Ajándékba kapott:

Folyóirat címe	Folyóirat típusa
Kassai Figyelő	havilap
Lakáskultúra	havilap
Magyar Krónika	havilap
Életet az Éveknek	napilap
Vitézek Hírmondója	havilap
3. Évezred	havilap
Látkép	havilap

Elektronikus dokumentumok

A VHS kazetták megjelenésével könyvtárunk is beszerezte és kölcsönözte ezeket, majd 2007-től bevezette a DVD-kölcsönzést, a technikai fejlődést követve. Jelenleg 300 darab VHS kazetta és 854 darab DVD található gyűjteményünkben; utóbbiak száma folyamatosan növekszik.

A 2013. év forgalmi adatai

Könyvtárhasználat				Kölcsönzött dokumentumok (db)		Helyben használt dokumentumok (db)	
Felnőtt olvasók (fő)	14 év alatti olvasók (fő)	Távhasználat (telefon, internet)	Kölcsönzők összesen (fő)	Felnőttek	14 év alattiak	Felnőttek	14 év alattiak
96936	2167	10550	6732	9699	4138	4317	4283

Minőségbiztosítás

Egy 2003-ban kelt munkatervben már megfogalmazódik a minőségbiztosítás bevezetése és fiókkönyvtárankénti minőségbiztosítási csoport létrehozása a városi hálózatban, a terv azonban csak napjainkban valósul meg.

Intézményi változások

Mint már szó volt róla, a városi könyvtári hálózat 1960-ban alakult ki és vált a megyei könyvtártól külön álló szervezetté, fiókkönyvtáraival együtt. 2012. április 1-jével megalakult a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ Közhasznú Társaság, amely 2012. december 31-én szűnt meg. Ezt követően – az országos változásokat követve – sor került a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár és a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ összevonására. A két intézmény közös igazgatás alá került, II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár néven működik tovább. Az egykor önálló városi hálózat könyvtáraiból az összevont intézmény fiókkönyvtárai lettek. Az összevonás természetesen jelentős munkaerő-átcsoportosítással is járt.

A fiókkönyvtár vezetője 1954-től Kemény Jenőné, majd Kundrák Jánosné, 1999 és 2007 között pedig Bódi Sándorné volt. Ebben az időszakban a könyvtári munka mellett rendszeresen szerveztünk alapfokú számítógép-kezelői tanfolyamokat, ahol az érdeklődők 20 órában sajátították el a számítógép-kezelés alapjait. Író-olvasó találkozón láttuk vendégül többek között Ágh Istvánt és Hajdu Imrét.

2008 januárjában Nagy Attila vette át a könyvtár vezetését; ebben az időszakban nagy népszerűségnek örvendett a számítógépes tanfolyam, a rendszeres kurzusokon sok olvasó sajátította el a PC kezelését.

2009 elejétől Tircsné dr. Propper Valéria volt a fiókvezető, aki nagyarányú selejtezést hajtott végre az ekkorra tartalmilag elavult és külsőre megrongálódott könyvállományban. 2009. október 1-jével Jakabné Csizmár Ágnes neveztek ki a könyvtár élére. Erre az időszakra jellemző a könyvállomány jelentős mértékű tartalmi átalakulása: előtérbe került a gyermek és ifjúsági irodalom, a történelmi regények, valamint jelentősen gyarapodott a DVD-választék, amelyben mesék, mozi- és úti filmek egyaránt megtalálhatók. A dokumentumállomány változása magával hozta az olvasói kör átalakulását is. Kisgyermekes családok és a közeli általános iskola tanulói növekvő számban látogatják intézményünket. Emellett az értelmiségi réteg – jogászok, orvosok, tanárok stb. – újra visszatért hozzánk.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetet mondok a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár vezetőségének és munkatársainak: dr. Prokai Margit igazgatónak, Tircsné dr. Propper Valéria igazgató-helyettesnek, Soltész Ágnes osztályvezetőnek, Jakabné Csizmár Ágnesnek, a Tompa Mihály Könyvtár csoportvezetőjének és Nagy Attila könyvtárosnak a könyv elkészítésben nyújtott segítségükért.

Köszönet illeti továbbá Csapó Istvánnét, Ditrói Erikát és Somodi Gizellát mint adatközlőket.

A Tompa Mihály Könyvtár dolgozóinak névsora a kezdetektől napjainkig

Könyvtárosok

Bódi Sándorné

Borkúti László

Boros Enikő

Flach Antalné

Forgács Józsefné, dr.

Gecse Ildikó

Horváth Árpádné

Jakabné Csizmár Ágnes

Jávor Katalin

Károlyi Ilona
Kemény Jenőné
Kis Tamás
Korom Zsoltné
Kundrák Jánosné
Kusztván Márta
Nagy Attila
Rónai Mónika
Rubiné Merényi Ildikó
Szabó Klára
Szabó Zsuzsanna
Szerdi Zoltánné
Tircsné dr. Propper Valéria
Tóth Magdolna
Zahuczky László

Technikai dolgozók

Csörnök Szilárd Péterné
Macsók Józsefné
Mágáné Mátrai Magdolna
Nyisztor Jánosné

Felhasznált irodalom

Deák Gábor: *Martin János kereskedő-földbirtokos és a Martintelep*. In: G. Jakó Mariann, Veres László, Viga Gyula (szerk.): *Levéltári évkönyv*, 14. köt. Miskolc, [Borsodi Nyomda Kft.], 2006. pp. 191–199.

Dr. Kis Józsefné (szerk.) *Miskolc város közkönyvtárának története (1899–1999)*. Kiad. a Miskolci Városi Könyvtár. Miskolc, 1999.

Kundrák Jánosné: *A Tompa Mihály Fiókkönyvtár*. In: Ferenc József (szerk.): *A Miskolci Városi Könyvtár története*. [Miskolc], 1995. pp. 119–131.

Prókai Margit: *Miskolc első közkönyvtára*. MTA-MAB-díjas pályázat, kézirat, pp. 11–12.